

۲۱۹۳۹۲۱

کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی

www.ketab.ir

تألیف:

دکتر محمدرضا مهربان‌پور

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

دکتر مرتضی کاظم‌پور

انتشارات نگاه دانش

سرشناسه	مهربان پور، محمدرضا.
عنوان و نام پدیدآور	کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی / محمدرضا مهربان پور، مرتضی کاظم پور.
مشخصات نشر	تهران، نگاه دانش، ۱۳۰۰.
مشخصات ظاهری	۳۶۸ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۱۵۷-۵۱۶-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیب
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	حاکمیت شرکتی
موضوع	Corporate governance
موضوع	شرکت‌های اقتصادی - امور مالی
موضوع	Business enterprises - Finance
شناسه افزوده	کاظم پور، مرتضی.
رده‌بندی کنگره	HD ۲۷۴۱
رده‌بندی دیویی	۶۵۸/۴
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۸۳۷۷
وضعیت رکورد	فیب

انتشارات نگاه دانش

کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی

دکتر محمدرضا مهربان پور، دکتر مرتضی کاظم پور

نگاه دانش

فرزانه اشرفی

چاپ اول - ۱۴۰۰

جلد ۴۰۰

۶۰,۰۰۰ تومان

باختر / رسام / رها

۹۷۸-۹۶۴-۱۵۷-۵۱۶-۰

♦ نام کتاب:

♦ مولفین:

♦ ناشر:

♦ حروف‌نگاری، صفحه‌آرایی:

♦ نویت چاپ:

♦ تیراژ:

♦ قیمت:

♦ لیتوگرافی / چاپ و صحافی:

♦ شابک:

لطفاً از طریق تلگرام و ایمیل، نظرات خود را با ما در میان بگذارید. اگر اشکال علمی، نگارشی، تایپی و یا ... در این کتب مشاهده کردید، خوشحال می‌شویم که آن را از طریق آدرس‌های زیر برای ما ارسال کنید.

ایمیل Negahedaneesh.edit@gmail.com تلگرام [@entesharatenegahedaneesh](https://t.me/entesharatenegahedaneesh)

توجه: کلیدی حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است و هیچ‌کس حقیقی و حقوقی حق چاپ و برداشت تمام یا قسمتی از اثر را به صورت چاپ، فتوکپی، جزوه و حتی دست‌نویس ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرد.

انتشارات نگاه دانش: انقلاب - ج ۱۲ فروردین - ساختمان ناشران پلاک ۲۷۱ - طبقه ۲ - واحد ۴

تلفن: ۶۶۹۵۴۸۹۲ - تلفکس: ۶۶۴۸۶۱۵۴

اخبار کتاب‌های نگاه دانش
[Telegram.me/negahedaneesh_store](https://t.me/negahedaneesh_store)

خرید الکترونیکی کتاب‌های نگاه دانش
www.negahedaneesh.com

فهرست مطالب

برزیل (۲۰۱۶).....	وظایف کمیته حسابرسی.....
سوئیس (۲۰۱۴).....	ترکیه (۲۰۱۴).....
فرانسه (۲۰۱۳).....	اعضا.....
وظایف.....	کانادا (۲۰۱۳).....
مصر (۲۰۱۱).....	ارمنستان (۲۰۱۰).....
کمیته انتصابات (و راهبری شرکتی).....	- هیأت مدیره.....
- مدیریت ارشد اجرایی.....	- سیاست های منابع انسانی برای تمامی کارکنان.....
کمیته حقوق، مزایا و پاداش.....	کمیته نظام جبران خدمات.....
کمیته ایمنی و مسئولیت پذیری اجتماعی.....	سایر کمیته های هیأت مدیره.....
هیأت مدیره.....	هیأت مدیره یکپارچه یا تک لایه.....
هیأت مدیره نوردیک (شمالی).....	اعضای غیرموظف هیأت مدیره (استقلال هیأت مدیره).....
اندازه هیأت مدیره.....	زمان تصدی مدیرعامل در هیأت مدیره.....
جلسات هیأت مدیره.....	دانش مالی اعضای هیأت مدیره.....
حضور بانوان در هیأت مدیره.....	ساختار مالکیت.....
سهامداران نهادی.....	مالکیت مدیریتی.....
سهامداران عمده.....	نکات برجسته فصل سوم.....
پررشد های فصل سوم.....	پیوست.....
منشور کمیته نظام جبران خدمات هیأت مدیره شرکت فورده.....	۱. هدف.....
۲. ساختار و عملیات.....	عزل و نصب.....
تفویض اختیار به کمیته های فرعی.....	۳. جلسات.....
۴. مسئولیت ها و وظایف.....	در ارتباط با طرح های اجرایی نظام جبران خدمات.....
نظارت بر طرح ها و برنامه های جبرانی انگیزشی و متصفانه.....	گزارش.....
۵. ارزیابی عملکرد سالانه.....	منابع فصل سوم.....
فصل چهارم: رهنمودها و چارچوب های کنترل	
مقدمه.....	دلایل اهمیت کنترل های داخلی.....
چارچوب کنترل های داخلی کوزو.....	جزء اول: محیط کنترلی.....

فصل اول: کلیات و مفاهیم راهبری شرکتی

مقدمه.....	شرکت انرون.....
۱۴.....	فعالیت ها و رویدادهای اواخر دوران حیات انرون.....
۱۵.....	بازی های سیاسی انرون.....
۱۷.....	علل ورشکستگی شرکت انرون.....
۱۷.....	قانون ساربنز - اکسلی.....
۲۲.....	هیأت نظارت بر حسابداری شرکت های سهامی عام.....
۲۵.....	مقررات گذاری و استاندارد گذاری هیأت.....
۲۶.....	مفهوم راهبری شرکتی.....
۲۶.....	مبانی نظری راهبری شرکتی.....
۲۸.....	نظریه نمایندگی.....
۲۸.....	نظریه هزینه معاملات.....
۳۱.....	نظریه هزینه معاملات در برابر نظریه نمایندگی.....
۳۲.....	نظریه دینفعان.....
۳۲.....	نظریه دینفعان در برابر نظریه نمایندگی.....
۳۳.....	اهداف اصلی راهبری شرکتی.....
۳۴.....	پاسخ گویی.....
۳۴.....	گزارشگری مالی.....
۳۵.....	رعایت قوانین و مقررات.....
۳۵.....	نکات برجسته فصل اول.....
۳۷.....	پرسش های فصل اول.....
۳۹.....	منابع فصل اول.....
۴۰.....	

فصل دوم: مدل، الگو و عوامل ایجاد کننده راهبری شرکتی

۴۵.....	مدل های نظام راهبری شرکتی.....
۴۷.....	الگوهای راهبری شرکتی.....
۴۷.....	الگوی راهبری شرکتی مبتنی بر بازار.....
۴۷.....	الگوی راهبری شرکتی مبتنی بر روابط.....
۴۷.....	الگوی راهبری شرکتی در حال گذار.....
۴۸.....	الگوی راهبری شرکتی نوظهور.....
۴۸.....	عوامل ایجاد کننده سامانه های مختلف راهبری شرکتی.....
۴۸.....	چارچوب های قانونی.....
۴۹.....	ساختار های مالکیت شرکت.....
۵۲.....	شرکت های خانوادگی (راهبری کسب و کار خانوادگی).....
۵۳.....	تعاونی ها (راهبری شرکتی).....
۵۳.....	سازمان های غیرانتفاعی (راهبری غیرانتفاعی).....
۵۴.....	سازمان های دولتی (راهبری عمومی).....
۵۴.....	شرکت های سهامی عام (راهبری شرکتی).....
۵۴.....	سامانه های مالی.....
۵۴.....	سایر عوامل.....
۵۵.....	نکات برجسته فصل دوم.....
۵۷.....	پررشد های فصل دوم.....
۵۹.....	منابع فصل دوم.....

فصل سوم: سازوکارهای راهبری شرکتی

۶۳.....	سازوکارهای راهبری شرکتی.....
۶۳.....	حسابرسی داخلی.....
۶۸.....	کنترل های داخلی.....
۶۸.....	کمیته های هیأت مدیره.....
۶۹.....	کمیته حسابرسی.....

۱۴۷	ب) ایفای مسئولیت‌های نظارتی هیأت‌مدیره.....
۱۴۷	ج) صلاحیت کارکنان و مدیریت منابع انسانی.....
۱۴۸	د) ساختار سازمانی، تفویض اختیار و تعیین مسئولیت.....
۱۴۸	ه) سایر شرایط.....
۱۴۸	ارزیابی ریسک.....
۱۴۸	فعالیت‌های کنترلی.....
۱۴۸	الف) بررسی‌های مدیریت ارشد.....
۱۴۸	ب) مدیریت مستقیم فعالیت‌ها و کارکردها.....
۱۴۹	ج) کنترل‌های اعتبار و پردازش معاملات.....
۱۴۹	د) کنترل‌های فیزیکی.....
۱۴۹	ه) شاخص‌های عملکرد.....
۱۴۹	و) تفکیک وظایف.....
۱۴۹	ز) خط مشی‌ها و رویه‌ها.....
۱۴۹	ح) سایر فعالیت‌های کنترلی.....
۱۴۹	ط) مستندسازی.....
۱۵۰	اطلاعات و ارتباطات.....
۱۵۰	نظارت.....

۱۵۱	فصل سوم: گزارش‌های کنترل‌های داخلی.....
۱۵۱	الف) دوره مورد گزارش و دامنه گزارش.....
۱۵۱	ب) بیانیه مسئولیت هیأت‌مدیره.....
۱۵۱	ج) چارچوب کنترل‌های داخلی.....
۱۵۱	د) ارزیابی کنترل‌های داخلی.....
۱۵۲	ه) اظهار نظر هیأت‌مدیره.....
۱۵۲	و) تاریخ صدور گزارش.....
۱۵۲	ز) اسامی و سمت امضاکنندگان گزارش.....
۱۵۲	نقدهایی بر دستورالعمل کنترل‌های داخلی.....
۱۵۵	پژوهش‌های تجربی در زمینه کنترل‌های داخلی در ایران.....
۱۵۷	نکات برجسته فصل ششم.....
۱۵۹	بخش‌های فصل ششم.....
۱۶۰	منابع فصل ششم.....

فصل ششم: شاخص‌ها و آیین‌نامه‌های راهبری شرکتی در کشورهای مختلف

۱۶۳	تعریف شاخص راهبری شرکتی.....
۱۶۳	اهداف شاخص.....
۱۶۳	بهبود راهبری شرکتی در کشور.....
۱۶۴	فرصت دادن به شرکت‌ها برای متمایز کردن خود در بازار.....
۱۶۵	دسترسی به منابع مالی با تعهد به راهبری و پایداری.....
۱۶۵	انواع شاخص‌های راهبری شرکتی.....
۱۶۷	شاخص حمایت از سهامداران خرد.....
۱۶۷	شاخص جدید.....
۱۶۸	شاخص گستره حقوق سهامداران.....
۱۶۸	شاخص گستره مالکیت و کنترل.....
۱۶۹	شاخص گستره شفافیت شرکت.....
۱۶۹	وضعیت ایران در شاخص حمایت از سهامداران خرد با توجه به شاخص جدید.....
۱۶۹	انتشار آیین‌نامه‌های راهبری شرکتی در کشورهای مختلف جهان.....
۱۷۲	رتبه‌بندی هیأت راهبری شرکتی آسیا.....
۱۷۳	نظام راهبری شرکتی در کشورهای مختلف.....
۱۷۳	ژاپن.....
۱۷۹	فرانسه.....
۱۸۰	گزارش باوتون (۲۰۰۲).....
۱۸۳	مسائل اجتماعی و زیست محیطی.....
۱۸۴	ایتالیا.....
۱۸۵	نقش هیأت‌مدیره.....

۱۱۵	ز) دوم: فرایند ارزیابی خطر.....
۱۱۵	ز) سوم: فعالیت‌های کنترلی.....
۱۱۵	ز) چهارم: اطلاعات و ارتباطات.....
۱۱۶	ز) پنجم: فعالیت‌های نظارتی.....
۱۱۷	ه) چیزی تغییر نکرده است؟.....
۱۱۸	ه) چیزی تغییر کرده است؟.....
۱۱۹	نمودار ترنبال.....
۱۲۱	میارهای رهنمود هیأت کنترل انجمن حسابداران کانادا در خصوص کنترل داخلی.....
۱۲۲	نئون روش‌های فساد خارجی.....
۱۲۲	نئون ساربنز-اکسلی.....
۱۲۳(۲۰۱۳ و ۲۰۰۴)	مدیریت ریسک واحد تجاری- چارچوب یکپارچه.....
۱۲۵	روزرسانی کتاب سبز برای استانداردهای جدید کنترل داخلی.....
۱۲۷	نکات برجسته فصل چهارم.....
۱۲۹	پرسش‌های فصل چهارم.....
۱۳۰	منابع فصل چهارم.....

فصل پنجم: اصول و رهنمودهای عملی ارزیابی و بهبود کنترل‌های داخلی

۱۳۳	مقدمه.....
۱۳۳	اصول اساسی ارزیابی و بهبود کنترل داخلی.....
۱۳۳	الف) پشتیبانی از هدف‌های سازمان.....
۱۳۴	ب) تعیین نقش‌ها و مسئولیت‌ها.....
۱۳۴	پ) ایجاد فرهنگ انگیزشی.....
۱۳۴	ت) برقراری ارتباط بین هدف‌ها و عملکرد اشخاص.....
۱۳۴	ث) اطمینان از صلاحیت کافی.....
۱۳۴	ج) برخورد با خطر.....
۱۳۴	ح) اطلاع‌رسانی منظم.....
۱۳۴	خ) نظارت و ارزیابی.....
۱۳۵	ح) ایجاد شفافیت و پاسخ‌گویی.....
۱۳۵	رهنمود عملی در مورد پیاده‌سازی اصول.....
۱۳۵	فصل ۱) محدوده کنترل‌های داخلی چه باید باشد؟.....
۱۳۶	فصل ۲) چه کسی مسئول کنترل‌های داخلی است؟.....
۱۳۶	فصل ۳) چه اقدام/ مسئولیت‌های کنترل داخلی دیگری می‌توان از مدیریت و نهاد راهبری انتظار داشت؟.....
۱۳۷	فصل ۴) چگونه می‌توان توجه مدیریت را نسبت به هدف‌های کنترل داخلی معطوف کرد؟.....
۱۳۷	فصل ۵) چگونه باید افراد مشارکت‌کننده در سامانه کنترل داخلی مطابق مسئولیت‌های خود رفتار کنند؟.....
۱۳۷	فصل ۶) چگونه باید کنترل‌های داخلی انتخاب، پیاده‌سازی و اجرا شوند؟.....
۱۳۸	فصل ۷) چگونه کنترل داخلی را می‌توان بهتر در ذات یک سازمان نهادینه کرد؟.....
۱۳۹	فصل ۸) چگونه باید کنترل داخلی ارزیابی و نظارت شود؟.....
۱۳۹	فصل ۹) چگونه باید سازمان عملکرد کنترل داخلی را گزارش دهدی کند؟.....
۱۴۰	نکات برجسته فصل پنجم.....
۱۴۱	پرسش‌های فصل پنجم.....
۱۴۲	منابع فصل پنجم.....

فصل ششم: کنترل‌های داخلی در ایران

۱۴۵	مقدمه.....
۱۴۵	فصل اول: تعاریف.....
۱۴۶	فصل دوم: چارچوب کنترل‌های داخلی.....
۱۴۷	محیط کنترلی.....
۱۴۷	الف) درستکاری و ارزش‌های اخلاقی.....

ترکیب هیأت‌مدیره.....	۱۸۶
مدیران مستقل.....	۱۸۶
رئیس هیأت‌مدیره.....	۱۸۶
اطلاعاتی که باید به هیأت‌مدیره ارائه شود.....	۱۸۷
اطلاعات محرمانه.....	۱۸۷
پاداش مدیران.....	۱۸۷
کنترل‌های داخلی.....	۱۸۷
معاملات با اشخاص وابسته.....	۱۸۸
روابط با سرمایه‌گذاران نهادی و سایر سهامداران.....	۱۸۸
مجامع صاحبان سهام.....	۱۸۸
اعضای هیأت حساب‌رسان.....	۱۸۸
مجارستان.....	۱۹۰
ساختار هیأت مدیره.....	۱۹۱
شرح وظایف هیأت‌مدیره و نظارت.....	۱۹۱
استقلال.....	۱۹۱
شفافیت.....	۱۹۱
آلمان.....	۱۹۲
نکات برجسته فصل هفتم.....	۱۹۴
پرسش‌های فصل هفتم.....	۱۹۶
پیوست.....	۱۹۷
اصول راهبری شرکتی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۲۰۱۵).....	۱۹۷
سازمان همکاری و توسعه اقتصادی.....	۱۹۷
اصول راهبری شرکتی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی.....	۱۹۷
اصل (۱) اطمینان دادن نسبت به وجود زیربنایی برای چارچوب راهبری شرکتی اثربخش.....	۱۹۸
اصل (۲) حقوق سهامداران و برخورد برابر با کلیه گروه‌های مالکیتی کلیدی.....	۱۹۸
اصل (۳) سرمایه‌گذاران نهادی، بازارهای سهام و سایر واسطه‌ها.....	۱۹۸
اصل (۴) نقش ذینفعان در راهبری شرکتی.....	۱۹۹
اصل (۵) افشا و شفافیت.....	۱۹۹
اصل (۶) مسئولیت‌های هیأت‌مدیره.....	۲۰۰
منابع فصل هفتم.....	۲۰۱

فصل هشتم: گام‌های کاربردی برای بهبود راهبری شرکتی

مقدمه.....	۲۰۵
گام (۱) راهبری شرکتی درباره کارایی نهاد راهبری است، نه تطابق با دستورالعمل‌ها.....	۲۰۵
گام (۲) نقش راهبری رئیس هیأت‌مدیره را تأیید و تصدیق کنید.....	۲۰۶
گام (۳) از مهارت، تجربه و جسارت مدیران غیراجرایی، اطمینان حاصل کنید.....	۲۰۶
گام (۴) ظرفیت و استعداد مدیران غیراجرایی را در نظر داشته باشید.....	۲۰۶
گام (۵) نقش و سهم مدیران غیراجرایی را بررسی کنید.....	۲۰۷
گام (۶) مطمئن شوید تمام مدیران درک صحیحی از شرکت داشته باشند.....	۲۰۷
گام (۷) از سلامت روابط هیأت‌مدیره با مدیران اجرایی اطمینان حاصل کنید.....	۲۰۷
گام (۸) از دسترسی اعضا هیأت‌مدیره به اطلاعات موردنیاز آنان، اطمینان حاصل کنید.....	۲۰۷
گام (۹) هیأت‌مدیره، مسئول تدوین راهبرد شرکت است.....	۲۰۸
گام (۱۰) تشخیص این موضوع که «مدیریت و نظارت بر خطر» وظیفه هیأت مدیره است.....	۲۰۹
گام (۱۱) بر عملکرد هیأت‌مدیره نظارت کنید و پیگیر فرصت‌های پیشرفت باشید.....	۲۰۹
گام (۱۲) روابط با سهامداران به‌ویژه سرمایه‌گذاران نهادی را بررسی کنید.....	۲۱۰
گام (۱۳) همواره بر این مطلب تأکید کنید که شرکت متعلق به مدیران نیست.....	۲۱۰

گام (۱۴) از عادلانه و موجه بودن پاداش مدیران، اطمینان حاصل کنید.....	۲۱۰
گام (۱۵) روابط میان شرکت و حساب‌رسان مستقل (خارجی) را بررسی کنید.....	۲۱۰
گام (۱۶) روابط با تنظیم‌کننده‌های شرکت را در نظر داشته باشید.....	۲۱۰
گام (۱۷) سیاست‌های هیأت‌مدیره را به‌نحوی تدوین کنید که روابط شرکت و جامعه‌ای که بر آن تأثیر می‌گذارد را پوشش دهد.....	۲۱۰
گام (۱۸) رویکرد شرکت نسبت به رفتار اخلاقی را بررسی کنید.....	۲۱۰
گام (۱۹) از کارایی (ارزش‌افزایی) دبیر شرکت اطمینان حاصل کنید.....	۲۱۰
گام (۲۰) چگونگی پیشرفت عملکرد دبیر شرکت را بررسی کنید.....	۲۱۰
نکات برجسته فصل هشتم.....	۲۱۰
پرسش‌های فصل هشتم.....	۲۱۰
منابع فصل هشتم.....	۲۱۰

فصل نهم: راهبری شرکتی و اهمیت آن در ایران

راهبری شرکتی در ایران.....	۲۱۰
محاسبه شاخص و امتیاز راهبری شرکتی توسط بورس اوراق بهادار تهران.....	۲۱۰
اهمیت و ضرورت نظام راهبری شرکتی در ایران.....	۲۱۰
کاهش تخلفات، بهبود سلامت بازار و جلب اعتماد سرمایه‌گذاران.....	۲۱۰
خصوصی‌سازی و اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی.....	۲۱۰
اصلاح قانون تجارت.....	۲۱۰
مبادلات خارجی و جذب سرمایه.....	۲۱۰
مدلی برای رتبه‌بندی راهبری شرکتی در ایران.....	۲۱۰
اولویت‌بندی شاخص‌ها.....	۲۱۰
پژوهش‌های تجربی انجام شده در زمینه راهبری شرکتی در ایران.....	۲۱۰
موانع استقرار نظام راهبری شرکتی کارآمد در ایران.....	۲۱۰
نکات برجسته فصل نهم.....	۲۱۰
پرسش‌های فصل نهم.....	۲۱۰
پیوست.....	۲۱۰
دستورالعمل حاکمیت شرکتی.....	۲۱۰
شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران.....	۲۱۰
فصل اول: تعاریف.....	۲۱۰
فصل دوم: اصول حاکمیت شرکتی.....	۲۱۰
فصل سوم: هیأت مدیره و مدیرعامل.....	۲۱۰
فصل چهارم: مجامع عمومی صاحبان سهام.....	۲۱۰
فصل پنجم: نحوه انتخاب اعضای هیأت مدیره و عضو مستقلاً هیأت مدیره.....	۲۱۰
فصل ششم: پاسخگویی و افشای اطلاعات.....	۲۱۰
منابع فصل نهم.....	۲۱۰

فصل دهم: حوزه‌های ارتباطی راهبری شرکتی

راهبری شرکتی و عملکرد شرکت.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و بهبود کارایی سرمایه‌گذاری.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و کاهش خطر قیمت سهام.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و ارزش آفرینی.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و پیش‌گیری از دراندگی مالی.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و مازاد بازده.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و احتمال گزارشگری مالی متقلبانه.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و به‌هنگام بودن افشای گزارشگری مالی.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و خوش‌بینی مدیران.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و محافظه‌کاری.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و کیفیت سود.....	۲۱۰
راهبری شرکتی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها.....	۲۱۰
نکات برجسته فصل دهم.....	۲۱۰

یکی از وظایف اصلی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، تدوین و ارائه کتب و منابع مورد نیاز برای آموزش مفاهیم علمی در دانشگاه‌ها و صنعت است. برای تحقق این هدف، کتاب حاضر با عنوان کنترل‌های داخلی و راهبری شرکتی نگارش شد. **راهبری شرکتی** یا حاکمیت شرکتی، از موضوعات و مباحث مهم و جدی علمی و عملی مطرح شده در سه دهه اخیر در محافل علمی و اجرایی جهان در حوزه‌های اقتصادی، مدیریتی، مالی و حسابداری است. اهمیت این موضوع به قدری است که معمولاً مهم‌ترین اشخاص اجرایی کشور در سطح رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر به این امر اهتمام داشته و بر مجموعه مسائل مرتبط به آن نظارت و اشراف دارند. پژوهش‌های دانشگاهی در زمینه راهبری شرکتی در دنیا رونق دارد و معیارهای نوینی در این زمینه پدید آمده‌اند. در دانشگاه‌های کشورهای پیشرو، راهبری شرکتی در مقاطع تحصیلات تکمیلی، به عنوان یک سرفصل مستقل تدریس می‌شود و در سال‌های اخیر در کشور ما نیز این درس، وارد سرفصل‌های درسی شده است. در دوره کارشناسی رشته حسابداری، درسی سه واحدی بنام «کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی» و در مقطع کارشناسی ارشد حسابداری مدیریت درس دو واحدی «حاکمیت شرکتی» وجود دارند. این کتاب برای تدریس آن دروس مناسب بوده و منطبق با سرفصل‌ها و شرح درس آنها است. مطالعه راهبری شرکتی، مطالعه سازوکارهای سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها است؛ البته باید به این نکته اشاره شود که به اندازه کشورهای دنیا در مورد سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها و راهبری شرکتی، تنوع و گوناگونی وجود دارد. با این همه، پژوهش‌های موجود عمدتاً بر سامانه‌های انگلوساکسون (انگلوآمریکایی) راهبری شرکتی متمرکز هستند. راهبری شرکتی یک عنصر اساسی در افزایش اعتماد سرمایه‌گذار، ارتقای حس رقابتی و در نهایت بهبود رشد اقتصادی است. این عنصر در صدر فهرست مفاهیم مربوط به توسعه بین‌المللی قرار دارد. بر همین اساس است که جیمز ولفسنان^۱، رئیس سابق بانک جهانی، در این زمینه می‌گوید: «**راهبری شرکتی برای رشد اقتصاد جهانی، از راهبری کشورها دارای اهمیت بیشتری است.**»

در اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی، موضوع راهبری شرکتی مورد توجه بسیاری از پژوهشگران در دانشگاه‌ها و نیز مدیران، سرمایه‌گذاران، مجالس قانون‌گذاری و دولت‌ها قرار گرفت و تعاریف مختلفی هم از آن ارائه شد. برای نمونه، بانک جهانی، راهبری شرکتی را به این صورت تعریف کرد: «**راهبری شرکتی به حفظ تعادل میان هدف‌های اجتماعی و اقتصادی و هدف‌های فردی و جمعی مربوط می‌شود. چارچوب راهبری شرکتی**

برای گسترش استفاده مؤثر از منابع و نیز برای پاسخ‌گویی لازم به منظور نظارت بر آن منابع بوده و هدف آن هم‌راستا کردن هر چه بیش‌تر منافع افراد، شرکت‌ها و جامعه است».

فروپاشی شرکت‌های بزرگی از قبیل انرون، وردکام، آدلفی، سیسکو، لوسنت و... که موجب زیان بسیاری از سرمایه‌گذاران و ذی‌نفعان شد و ناشی از نظام‌های ضعیف راهبری شرکتی بود، موجب تأکید بیش از پیش بر ضرورت ارتقا و اصلاح نظام راهبری شرکتی در سطح بین‌المللی شد. به دنبال فروپاشی انرون و موارد مشابه دیگر، کشورهای سراسر دنیا به سرعت واکنش بازدارنده‌ای برای جلوگیری از تکرار حوادث مشابه، نشان دادند. در آمریکا به‌عنوان یک واکنش سریع به این فروپاشی‌ها، لایحهٔ سربیزآکسلی در جولای ۲۰۰۲ میلادی تصویب و از سال ۲۰۰۴ لازم‌الاجرا شد. همچنین در انگلیس در ژانویهٔ ۲۰۰۳ گزارش‌های هیگس و اسمیت در پاسخ به شکست‌های راهبری شرکتی، انتشار یافتند. در کشور ما هم نظام راهبری شرکتی شامل سازوکارهای کمیته‌های هیأت مدیره، حسابرسی مستقل و داخلی، **کنترل‌های داخلی** و سایر مفاهیم مربوطه مصوب، ابلاغ و اجرا شده‌اند.

نظام راهبری شرکتی اثربخش یک عامل بنیادین در فرآیند بازسازی اقتصادهای در حال توسعه است. این سامانه با کاهش امکان رفتارهای فرصت‌طلبانه و متقلبانه، عملکرد شرکت‌ها را بهبود می‌بخشد، کیفیت اطلاعات موجود برای مشارکت کنندگان در بازار سرمایه را ارتقا داده و دستیابی به سرمایه خارجی را تسهیل می‌کند. بررسی انجام شده در خصوص اقتصادهای در حال توسعه نشان می‌دهد، در بسیاری از کشورها قانون‌های پایه مانند مقررات مربوط به مجامع عمومی شرکت‌ها و سایر قوانینی که برای حمایت از حقوق سهامداران اقلیت لازم است، بطور کامل وجود ندارد یا اینکه خیلی ضعیف و ضعیف اجرا می‌شود؛ اما تمام اقتصادهای در حال توسعه، پیشرفت‌های زیادی در تدوین مقررات لازم برای بسط چارچوب راهبری شرکتی داشته‌اند و به سمت انطباق با اصول جهانی به‌صورت اختیاری یا اجباری حرکت کرده‌اند. به‌علاوه در تمام کشورها، مجازات‌هایی برای نقض قانون وجود دارد که از جریمه تا زندانی شدن و محدودیت در تصدی پست‌های مدیریتی در آینده را در بر می‌گیرد. این امر برای پیشگیری از تقلب و سوءاستفاده از موقعیت ضروری و با اهمیت است، اگر چه کافی نیست. اما با وجودی که مواد قانونی مربوطه در بسیاری از کشورها به نسبت خوب است، اجرای قانون و مقررات در عمل از سطح قابل قبول فاصله زیادی دارد. یکی از مهمترین مسائلی که باید مورد توجه قرار گیرد، اصل کامل بودن قوانین و مقررات است. این بدان معنا است که ارزش نظام قانونی و راهبری شرکتی، نه تنها به قانون شرکت‌ها بلکه به ترکیب خاصی از قوانین و مقررات، ارتباط مناسب آنها و سازگاری قانون تجارت و شرکت‌ها با تمام مجموعه قوانین تجاری بستگی دارد. اصل کامل بودن به وابستگی متقابل اجزای مختلف سامانه اشاره دارد و بر مبنای این عقیده استوار است که «کلیت یک موضوع چیزی بیش از جمع اجزای آن است». برای کسب بیشترین منافع از اصل کامل بودن، ضروری

است که اجزا با یکدیگر سازگار باشند و در این صورت سامانه مستحکم و سازگار خواهد بود. در اصل کامل بودن دو بُعد وجود دارد: ۱. مقررات درونی قانون تجارت و شرکت‌ها باید با یکدیگر مکمل و سازگار باشد، به عبارت دیگر مقررات خاص، تنها زمانی می‌توانند جایگزین دیگری شوند که با سایر اجزای قانون تجارت شرکت‌ها سازگار باشند. ۲. کل قانون تجارت و شرکت‌ها با سایر مقررات قانونی مکمل و سازگار باشد، به عبارت دیگر قانون تجارت و شرکت‌های یک کشور باید با محیط قانونی آن سازگار باشد. همچنین باید نسبت به اقدامات عجولانه هشیار بوده و از آن پرهیز کرد؛ زیرا بدون در نظر گرفتن همه جوانب، ممکن است سامانه مزبور با شکست مواجه شود. با توجه به مبانی صنعتی و تجاری بسیار متفاوت، سامانه‌ای که برای یک کشور مناسب است، برای کشور دیگر مناسب نخواهد بود. واضح است که غفلت از این روابط، خطرناک است و قوانین راهبری شرکتی، فن آوری نیست که مانند یک ماشین بتوان آن را صادر کرد. از جمله اهداف کتاب حاضر آشنایی مدیران با نظام کنترل‌های داخلی و راهبری شرکتی، آمادگی برای اجرای آیین‌نامه راهبری شرکتی در بورس تهران، حرکت بنگاه‌های کشور به سمت بین‌المللی شدن، ترویج مسئولیت‌پذیری پاسخگویی در بنگاه‌های اقتصادی کشور است. همچنین مخاطبان این کتاب اعضای هیأت‌مدیره شرکت‌ها سازمان‌ها، مدیران عامل و رؤسای هیأت‌مدیره، مدیران ارشد شرکت‌ها و سازمان‌ها، بازرسان اصلی علی‌البدل شرکت‌ها، حساب‌رسان شرکت‌ها و نیز دانشجویان و اساتید محترم دانشگاه‌ها خصوصاً برای تدریس دروس «کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی» و «حاکمیت شرکتی» هستند.

با توجه به مطالب پیش گفته و اهمیت موضوع راهبری شرکتی در سطح جهان و نیاز کشور و کمبود کتاب مربوطه و جای خالی کتابی جامع و به روز در این خصوص که حتی المقدور هم مفاهیم بین‌المللی راهبری شرکتی را ارائه کند و هم مسائل مربوط به آن در کشور عزیزمان را مورد بررسی قرار دهد، نویسندگان تصمیم گرفتند تا کتابی در این زمینه نگارش نمایند که به درک هر چه بیشتر این موضوع کمک نماید.

در خاتمه خداوند را سپاس می‌گوئیم که توفیق عنایت فرمود تا این کتاب را به جامعه علمی کشور تقدیم نمائیم. نویسندگان تلاش کردند تا با استفاده از تجربیات خود و با مرور منابع مختلف داخلی و خارجی مطالبی را مطرح کنند که حاصل آن به دست آوردن دید جامعی از مفهوم راهبری شرکتی و کنترل‌های داخلی باشد. از همه افرادی که ما را در این خصوص یاری کردند، از مدیر محترم انتشارات نگاه دانش همکاران ارجمند ایشان به خاطر اینکه امکان نشر کتاب را فراهم کردند متشکریم. با رایانامه mehrabanpour@ut.ac.ir برای ارائه هرگونه راهنمایی، پیشنهاد، انتقاد و پرسش می‌توانید با ما در تماس باشید. توفیق همگان را برای خدمت به کشور و مردم عزیزمان خواستاریم.

محمدرضا مهربان پور

مرتضی کاظم پور